

Landskap: Småland Upptecknat av: Edith Österlund
 Härad: Västbo Adress: Box 5, Hillerstorp
 Socken: Kulltorp Berättat av: Emma Österlund
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1862 i Kulltorp

Tobaksodling. s. 1-22. L. U. F. 27
 Lurrogat för tobak. s. 6.
 Pipor. s. 7-11.
 Lurqua biva m. nökpipa s. 9-10. (Ulmar 14.)
 Cigarer. s. 11-13.
 Lur hade man i väverdosa. s. 14.
 Lurmas dukar. s. 14-15. 20
 Lurgtobak. s. 14.
 Ögonsjukdom botades med
 att smusa. s. 15-17.
 Lur - medel mot tandvärk. s. 17-18.
 Ordet är. - "Tack för smusen,
 Lursson!" s. 18-19.
 Bota ut smusen m. smus. s. 19.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 4204:1-22.

II.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Namn på snus. s. 20.
Verser om tobak o. snus. s. 21.
Gammaldags tobaksrökning av
(teckning) skinn. s. 22.

Register.

ACC. N.R. M. 7204 : 1.

Landskap:

Småland

Härad:

Västbo

Socken:

Kulltarp

Uppteckningsår:

1941

Upptecknat av:

Edith Östlund

Adress:

Box 5, Lillustorp

Berättat av:

Emma Östlund

Född år

1862 i Kulltarp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

L. U. F. 27

Det har aldrig funnits någon
 inom socknen som odlat to-
 bak mer än berättarens
 farfar Johan Bengtsson, Kallst.
 Kulltarp född 1824. Han
 började med tobaksodling
 i slutet av 1860-talet
 och fortsatte med detta till
 sin död år 1907. Han odlade
 blott för eget behov därför
 att han skulle slippa böja
 sig kan var gott. Han gjorde
 sig själv ett tobaksland cirka
 15 meter långt och 10 meter

breff. Tobakslandet gick loo
nann väl i ordning all-
deles som ett källand. Han
sädde aldrig för utan satte
planter vilka han själv
gick till Vänamo efter.
Dessa planter var mycket
små väl ett par länga
med två små kvist the blad
på plantan. Dessa planter
var mycket vintåliga var-
för de måste kylas på
våren för att de bli frost-
skadade. Skott solken tälde
de sig heller, då sattes frie-
fall (= furtall) runt om för att
skydda dem för solkettan.
Plantorna sattes alldeles som

man sitter kälplantor i
en kälgård, med lagom stora
mellanrum. Då när de växt
en tid kysades det omkring
dem. Dessa gjorde han med
händerna och var mycket nog
att det skulle vara väl gjort.
Han kallade det för 'kypa'.

När stjälkarna växt så långa
att det började bilda sig blom-
knoppar i topparna tog han
av dessa och kushade bort dem
de drogde ej till nytta.

Han skördade bladen ungefär
vid samma tid som man skörda-
de säden i augusti månad. Då
~~han skördade~~ när stjälkarna plöjde
han av bladen skilde de större

från de mindre bräddde dem på
träpinnar och stred dem lätt
i (lilleströva) = lilla stugan. Sedan
lade han dem i press de strö
på sig och de smi på sig
mycket väl och slog "dricka" *
på dem varefter de skulle
"brinna" (= märk att han kallade
det brinna ej svetta). År fick
han se till att den ej fög
skada på något sätt och detta
var han mycket noggrann med.

[=svagdricka]

Så fög han upp träken igen
och hängde upp den på träk-
pinnarna. Då den blev riktigt
torr var den färdig. Då packades
tröken lätt i en låda som förvaras
des på fuktfri plats. Då sker han

smider och lade i sin tobaks-
pung så fort han rökade.

Det fanns 2 olika tobaksfab-
riker i dessa trakter. Man
kjöpte bladtabak från Kalen-
stad eller ibland från Jönköp-
ing. Det var inte många av
allmogemännen som rökte.
De luggade tabak eller tugga-
de snus. Spinnens tabak var
den vanligaste. Uppstickarsnus
gav E. Östlund rökte en
sort som var spinnens vilken
kallades mossrostobak vilket
var den vanligaste sorten. Den
na kom till lanthandlaren i stora
trånkärl på 10 à 15 kg. Den ta-
bak fick producenten tjuga i kg. om

Så märktes. Berättaren ombudade
hur han en gång köpte slungan
i Isäburken som var några kg.
Denna tobak var fin och väl-
bestående. Som surrogat under
från krisen använde man
krisblod vilket uppfockna-
rens far förökt röka men fand
det bedrägligt och tyckte sig
om det. Tobaken var mycket
dålig då och bestod mest av
~~slung~~ kumle och björklöv.

På återseende skogsdallanläggning (i Kista)
sändes björklöv till Tobaks-
monopolet under från kris-
tiden 1914-18.

Det var mycket vanligt från
i tiden att man bjöd från-

mande på en pipa rik.
Då tryk tobaksschatullet fram
och locket slås upp och
piporna trygs fram. Långpipor
kunde man också med silver-
beslag, ofta blev gästen - den
frivilligste - bjuden att röka
i denna. Uppstecknarens far
kunde en pipa följt min tid
som knövlet bar frammen
av en kaff. Då han rökade
kom röken ut mun och
nasa på kaffet och många
ville röka i den bara för
att den var egendomlig.
Så kunde man sjöskumets -
pipor med silverlock och
beslag av silver och andra

vanliga pipor. Pipan med
kastknuden sålde för till
en i ring beundrad av sam-
ma. Den tobak som man
rökade dagligen och fröde
med sig förvände man i
en tobakspung ofta utav
skinn. Åter vandra tog
reda på sveinblisan (= min
blåsan eller pesselblåsa) på
gammalsvålländka gjorde
den ren, bläste upp och förka-
de den. Det var många känd-
vallsgrubbar som använde
den till tobakspung. Roka var
ej så vanlig på 60-70-talet,
allmogem rökade ej så myg-
ket. Jo, det fanns de som

rökade paltstreak (= luggstreak)
 Alfred Jacobsson Törestorp,
 Kullbys f. 1852 rökade lugg-
 streak i en järnpijon. Pijon
 var liten och fin med rakt
 skott med fina pressningar
 å pipelmundst. Uppstektarens
 far äjde en stor pion som
 finns i vår ägo ännu som
 han inköpte på 1880-talet
 för att använda då han
 skulle lugna bina (han var
 biödlare). Det fanns inga rökpru-
 ar då, som pryddes på den-
 na pion var röda svänen
 och kopsar två sidan. Han
 brukade lugna dem med rök då
 han kransade dem o. s. v. då

Bi
 Ulmar 14.

kan tagit denna nya pipa
i bruk, blev sina så upp-
rättade att de vunnit och
stucko i pipan gång på
gång. Han blev förvånad
över deras uppförande, sina
brev sty besynnerligt åt. Han
kan observerade att de sikta-
de efter utstyrelsen på pipan.

Då gammal han på en tid try-
cks surarna och tofsarna
och sina föga sig som
vanligt och vna belätna.

Var det minne färgen som
irriterade dem, den rida
färgen. Far trodde det, att
de inte kände rätt. Pipan kan
jag i fars pipflylla som minne.

I vår trakt fanns aldrig
en kvinna som rökte. Det var
ej brukligt. Det fanns blott
en kvinna som sågs röka,
en kringvandrande kvinna,
som man kallade Dacka-
Hava. Hon rökte pipor under
sina vandringar i bygden.
Cigarrer kände man till
på 1860-70 talet. Det till-
verkades inga cigarrer i
socknen. Alltingen rökte
eller inga cigarrer. Det
var herrskarlar som an-
vände sidans rökningssmed-
el. Hiss i Linnisen. Kullbys
en gammal trädgård, hade
en son som hette Alfred som

var Norrlandshandlare. Om den-
ne utläst sig påderu så-
lunda: Min pojke som är ute
i handeln kan vill inte
röka pipa, han rökar bara
cesskar (= cigare). Bubben var
liffridig över sonen som var
som en kerrekai (= kerrekul).
Detta var i början på 1880-tal-
et. Sins användes också
i regel av allmogenbefolk-
ningen. Man har varit be-
rättad att man var (= malde)
suset på smekbrunnar
för mycket länge sedan. Be-
rättelsen har dock g sett
sitt vägningsåldet i detta
fall. Rika locka började de

unga & gora flickor uppi
25-årsaldern. Tugga smes var
pojkar som gjorde då de
gick i skolan.

Berättaren som år 1874-75 hade
gjort hos handlanden Axel
Ekelund i Olmestad, Rättvik,
halar om att cigarrer
salufördes år 1874 i ovan-
nämnda affär redan då
men att de rörde ringa
åtgång. Blandarna köpte inga
cigarrer. Var de vore till-
verkade kan berättaren
ej svara tyckligen vad priset
var på den. Men de fanns
i affären i ringa full, i stora
cigarreller. Och Ekelund var den

ende handlanden på flera
mils omkrets. Tuss hade man
i dess helst vänerdoss.
Tuggbark skar man gjär
och hade i en dos för dag-
ligt bruk. Rångerna för-
varades i en flaska för att
bevaka fuktigheten. Tuss
frönade man i en stor
betydelse (= potill) som man
sade. Man smaksade också
igenom väsan det var kvin-
nor också som gjorde det.
På smut man dragit upp smut
i väsan smut man ut det.
Och så höll man på och
smut värdarna fulla.
Meddelaren berättar att handl.

Atel Ekelund i Olmestad på
sin tid och hade tre buss-
ar smussmåndagar i veck-
an, som hon fick tvätta.
Det var inte så treuligt
men det fick lov gå i
varje fall. Det ganns kvin-
nor som blev rädda till
att smussa för ögonsjuk-
domars skull. Berättaren
minns hon Kristin på
Kullen i Kalsed fick ont
i ögonen och gick till
David i Ryd i Väststad en
naturläkare och fick det
rådet att ville hon bli
bra i ögonen så skulle
hon ta till smus i nisan

vilket han också gjorde.
Och ögonsjukdomen gav sig.
Lappstechnaren kanner en
man i Brännehytte, Kull-
fors, Oscar Svensson f. 1877
som frunt begagnat smuts med,
or en lämdelse kom att
läggas bort det och blev
sjuk en tid efteråt, sökte
läkare hit och dit men
ingen kunde råda bort på
sjukdomen. Då konsultera-
de han en specialist i
Börsborg vilken förhöjde honom
noga om hans levnadsvanor
och frågade honom även om
han inte brukat någon väsentlig
rubbningsmedel. Då han svar-

rade att han brukat gagna
sinn men låtit bli fri-
väjst ic sedan. Jag till
fruset, sade doktern då,
och så gjorde han och nå-
gon annan medicin be-
hövde han inte, jag kom
bättre åter frisk och kry
igen. Svensson har varit kry
allt sedan.

Sinn brukade man för
lägga in i munnen mest
sandvick och det var många
personer som på så sätt
lände sig gagna sinn. Han
brukade också stryka grädd
utensli kinden mitt för den
värkande handen och lägga

smus övergått och binda om
en binda omkring kummet.
Det blev ofta så skrytet att
det tog väl på skinnets
underskundom. Om man
skar sig eller klyg sig fri
i tiden så brukade man frist
kasta vatten i säcket och där-
efter slå smus i. Det lättes
ofeliskt påströdda gamla be-
grävade smus luggare. Bjinda
på en pris smus i sällskap
var fri mycket vanligt och
ibland gick ibland till både
höger och vänster. Man brukade
saga så här då man fick
smus av någon annan: "Tack för
smusen, fransson! Detta hade

ordtals

blivit till ett andstän efter
en man som gick på sock-
nen som hette Hjertberg
som alltid sade så då en man
som hette Tuusson, bjöd kom-
om på smus.

Man påstod att man skulle
kunna rota ut ormar en-
kannerligen sukar med att
lägga smus på en sticka
vid ladugården där sukar-
na ofta höll till. Då
slickade suken i sig smuset
och svällde ut till en
spreck. Det var det enda med-
let att bli kvitt de besvä-
liga gästerna som runn
och överallt i ladugården.

Smusvärdarorna såldes i
Västergötland. En kvinna vid
namn Eva Käll som in-
flyttade med sin man ifrån
Västergötland och till Käll-
by sålde smusvärdar
under många år åt affärs-
männen. Helt enkelt i
Ålmsstad köpte sina smus-
värdar i Västergötland
då de egentligen såldes.
Det såldes många av dessa
i hans affär. Då det var män-
ga som smusade och smus-
värdar var det alltid god
avgång med. Huset man an-
vände senare var av kindtörna
och - Brattberg. Båda dessa
lyckte gubben aldrig så bra på.

En inbiten ungekarl som råkade
kvada så här: "Pipor och tr-
bak för mig är allt,
vet att mitt hjärta för
knälek är kallt..."

Folkskollärare Bengt i Kullbrog
läste oss skolkamraterna följande:

Rika drack är ett bråk
som från Indien vi läste...
Kungen blev av lukten sjuk
mängden sätter därpå värde...

Käre gosse tänk så här:

Rika drack skadligt är,
jag vill icke rika smaka
det tillika smaskigt är...

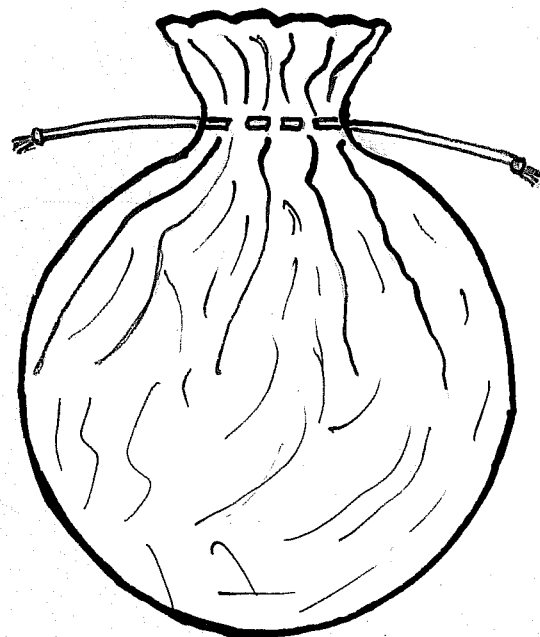
Vi skall senare anda mycket
mera om krisens innebörd
är på smaka och drack....

ACC. N:R. M 7204:22

Landskap: Småland Upptecknat av: Edith Österlund
 Härad: Västbo Adress: Brt 5, Kullerstorp
 Socken: Kullstorp Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1895 i Kullstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Barnuldsbyrder -
punn av skinn
ej fullt kopierad.

Skriv endast på denna sida!